Riippumaton sisältö

sisällönkuvailun ontologiaa

Mirja Anttila
Talonmies-Extra
25.4.2019

Ohängt innehåll

innehållsbeskrivningens ontologi

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos?

1001	|a Ford, Sarah, |e kirjoittaja.
24010	|a Be a sloth, |l suomi
24510	|a Ole laiskiainen ja ota löysin rantein! / |c Sarah Ford ; suomennos: Laura Lampijoki ; kuvat: Anita Mangan.
264 1	|a Helsinki : |b Gummerus, |c [2019]
264 3	|a Kiina, |c 2019.
300	|a 92 numeroimatonta sivua : |b kuvitettu ; |c 15 cm
336	|a stillkuva |b sti |2 rdacontent
336	|a teksti |b txt |2 rdacontent
337	|a käytettävissä ilman laitetta |b n |2 rdamedia
338	|a nide |b nc |2 rdacarrier
583	|a BTJ |5 FENNI
650 7	|a joutilaisuus |2 ysa |9 FENNI<KEEP>
650 7	|a rauhallisuus |2 ysa |9 FENNI<KEEP>
650 7	|a laiskiaiset |2 ysa |9 FENNI<KEEP>
655 7	|a aforismit |2 slm/fin |0 http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:slm:s912 |9 FENNI<KEEP>
7001	|a Lampijoki, Laura, |e kääntäjä.
7001	|a Mangan, Anita, |e taiteilija.

LDR			^^^^^cam^a22002654i^4500
001			007155652
005			20150612001125.0
008			070615s2003^^^^xxk||||||||||^||||0|eng|c
020		a	1-85375-438-2
		q	nidottu
041	0	a	eng
084		a	10.8
		2	ykl
100	1	a	Robins, Stephen.
245	14	a	The importance of being idle :
		b	a little book of lazy inspiration /
		c	Stephen Robins.
246	3	a	A little book of lazy inspiration
260		a	London :
		b	Prion,
		c	2003.
300		a	226 s. :
		b	kuvitettu ;
		c	18 cm
336		a	teksti
		b	txt
		2	rdacontent
337		a	käytettävissä ilman laitetta
		b	n
		2	rdamedia
338		a	nide
		b	nc
		2	rdacarrier
650	7	a	laiskuus
		2	yso/fin
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p8122
650	7	a	joutilaisuus
		2	yso/fin
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p8123
650	7	a	fraasit
		2	yso/fin
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p5449
655	7	a	aforismit
		2	slm/fin
		0	http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:slm:s912

LDR			^^^^^cam^a22002654i^4500
001			007155652
005			20150612001125.0
008			070615s2003^^^^xxk||||||||||^||||0|eng|c
020		a	1-85375-438-2
		q	nidottu
041	0	a	eng
084		a	10.8
		2	ykl
100	1	a	Robins, Stephen.
245	14	a	The importance of being idle :
		b	a little book of lazy inspiration /
		c	Stephen Robins.
246	3	a	A little book of lazy inspiration
260		a	London :
		b	Prion,
		c	2003.
300		a	226 s. :
		b	kuvitettu ;
		c	18 cm
336		a	teksti
		b	txt
		2	rdacontent
337		a	käytettävissä ilman laitetta
		b	n
		2	rdamedia
338		a	nide
		b	nc
		2	rdacarrier
650	7	a	laiskuus
		2	yso/fin
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p8122
650	7	a	joutilaisuus
		2	yso/fin
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p8123
650	7	a	fraasit
		2	yso/fin
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p5449
650	7	a	lättja
		2	yso/swe
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p8122
650	7	a	sysslolöshet
		2	yso/swe
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p8123
650	7	a	fraser
		2	yso/swe
		0	http://www.yso.fi/onto/yso/p5449
655	7	a	aforismit
		2	yso/fin
		0	http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:slm:s912
655	7	a	aforismer
		2	slm/swe
		0	http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:slm:s912

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos: 567

- |b kvalitatiivinen tutkimus |2 ysa

Ø |b kvalitatiivinen tutkimus |2 yso/fin |0 http://www.yso.fi/onto/yso/p11782

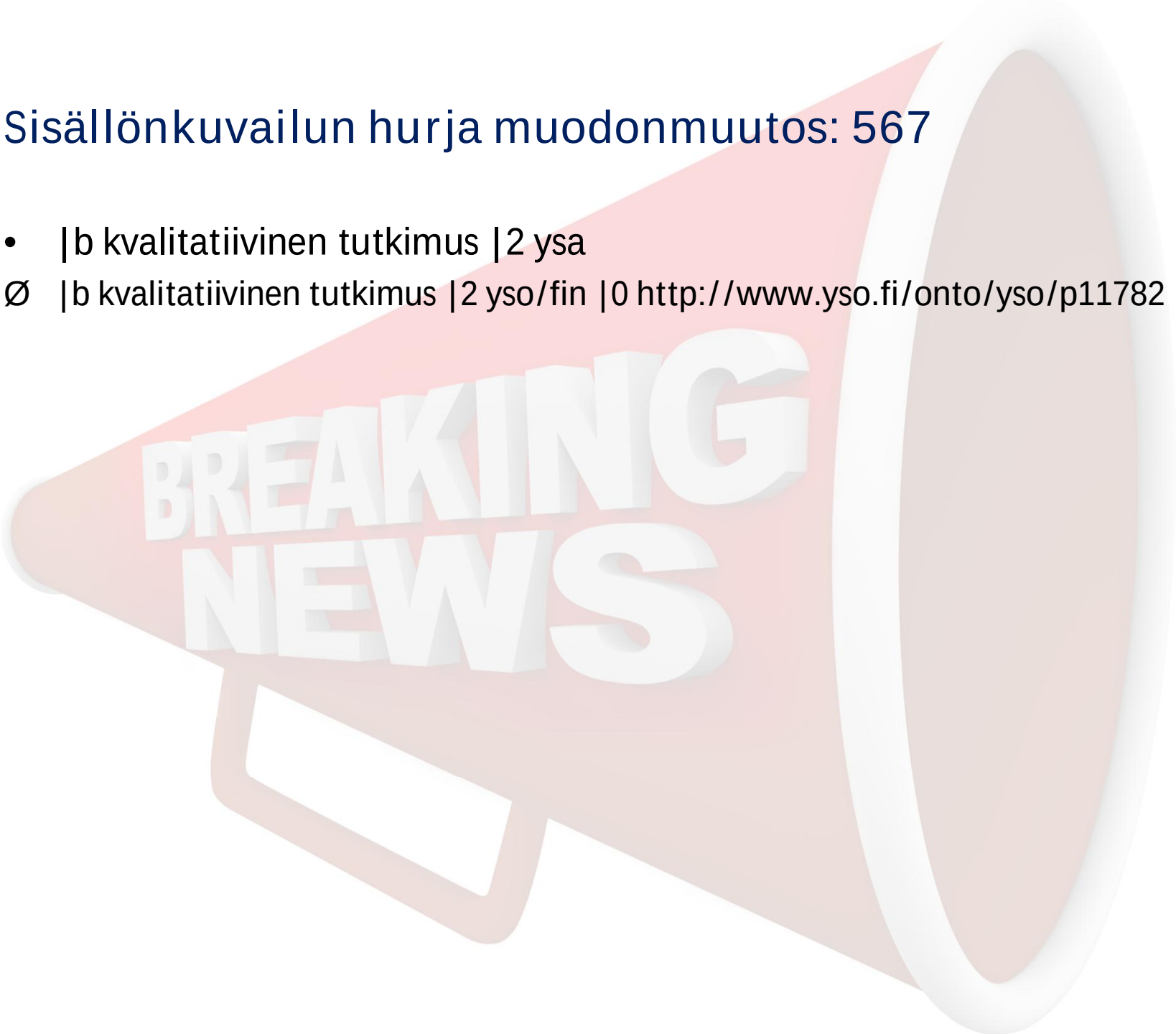

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos: 648

- Tähän asti kenttään on merkitty numeerisia ajanmääreitä sanastotunnuksilla ysa ja allars.
- Koska ajanmääreitä ei ole auktorisoitu sanastoon, konversiossa ei näillä näkymin tapahdu niille muita muutoksia kuin sanastokoodin vaihtuminen ysa > yso/fin ja allars > yso/swe.
- Numeeriset ajanmääreet aiheen kuvailussa ovat vielä kevään aikana työn alla esim. Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmässä, ja niihin liittyvää ohjeistusta päivitetään Sisällönkuvailuoppaaseen vielä ennen konversiota.

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos: 650

- |a laiskiaiset |2 ysa
  - Ø |a laiskiaiset |2 yso/fin
    |0 http://www.yso.fi/onto/yso/p10432

- |a sengångare |2 allars
  - Ø |a sengångare |2 yso/swe
    |0 http://www.yso.fi/onto/yso/p10432

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos: 651

- Paikannimissä suurin muutos
  - |a Turku |z Pääskyvuori |2 ysa
    - Ø |a Pääskyvuori (Turku) |2 yso/fin
      |0 http://www.yso.fi/onto/yso/p108158
  - |a Åbo |z Svalberga |2 allars
    - Ø |a Svalberga (Åbo) |2 yso/swe
      |0 http://www.yso.fi/onto/yso/p108158
  - |a Hankasalmi |z Hankavesi |2 ysa
    - Ø |a Hankavesi (Hankasalmi : kylä) |2 yso/fin
      |0 http://www.yso.fi/onto/yso/p147460

Kuva Mika Maaskola

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos?

- Riittääkö, että valitaan kuvailussa tarkin käsite?
  - Nykyään kuvailtava kaikilla niillä asiasanoilla, joilla hakijan pitäisi saada ko. aineisto hakutulokseksi
  - Periaatteessa YSOn avulla voitaisiin mahdollistaa haku hierarkiassa ylempänä olevilla käsitteillä.
    - koira > mopsi
    - viestintä > kriisiviestintä
  - Tämä vaatisi kuitenkin kuvailu- ja/tai hakujärjestelmän toimivan tukena niin, että tietueita tai hakutulosjoukkoja rikastetaan hierarkian perusteella.
  - Jos käytössä olevissa järjestelmissä tämän tyyppinen toiminnallisuus toteutuu, sisällönkuvailuohjeistusta tarkennetaan kun se on ajankohtaista.

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos?

- YSOssa on useita käsitetyyppejä
  - Yleiskäsitteitä: *integraalilaskenta, aapasuot, ikuisuus*
  - Yksilökäsitteitä: *MiG-21 (lentokone), Waterloon taistelu, The X Factor, Tuovilan museosilta*
  - Hierarkisoivia käsitteitä: *tapahtumat ja toiminta, yhteiskunnalliset ominaisuudet, abstraktit objektit*
  - Ryhmitteleviä käsitteitä (YSOssa tyyppinä Sisarkäsitteiden joukko, Kokoelma): *matkailu kohteen mukaan, vaatteet käyttötarkoituksen mukaan*

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos?

- YSOssa on useita käsitetyyppejä
  - Yleiskäsitteitä: *integraalilaskenta, aapasuot, ikuisuus*
  - Yksilökäsitteitä: *MiG-21 (lentokone), Waterloon taistelu, The X Factor, Tuovilan museosilta*
  - ~~Hierarkisoivia käsitteitä: *tapahtumat ja toiminta, yhteiskunnalliset ominaisuudet, abstraktit objektit*~~
  - ~~Ryhmitteleviä käsitteitä (YSOssa tyyppinä Sisarkäsitteiden joukko, Kokoelma): *matkailu kohteen mukaan, vaatteet käyttötarkoituksen mukaan*~~

Sisällönkuvailun hurja muodonmuutos (v.2012)

- Asiasanoituksessa tulee välttää asiasanaketjujen rakentamista
  (Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmän sisällönkuvailuopas suomalaisia kirjastoja varten, julkaistu 2017
  https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=86966762)
- Asiasanoituksessa tulee välttää ketjutettujen asiasanojen käyttöä tietokantojen (erityisesti Melindan) yhtenäisen sisällönkuvailun toteutumiseksi
  (Sisällönkuvailuohje Marc 21 -formaattia varten, laadittu 2012)

Kuvailua käsitetasolla

- Viime vuosien aikana YSAan on tullut paljon aikaisempaa enemmän sulkutarkenteita, kun monimerkityksisiä termejä on jaettu useammaksi käsitteeksi
  - leikkaus
  - Ø leikkaus (editointi) - klippning (redigering)
  - Ø leikkaus (kasvit) - beskärning
  - Ø leikkaus (tekstiilit) - skärning (textilier)
  - Ø leikkaus (työstö) - skärning (bearbetning)
  - Ø leikkaus (hiukset) > hiustenleikkaus - hårklippning
  - Ø leikkaus (talous) > menoleikkaukset - utgiftsnedskärningar
  - Ø leikkaus (hoito) > leikkaushoito - kirurgisk vård

Kuvailua käsitetasolla

- Termejä on myös yhdistetty, jotta kielten välille on saatu kuvailun kannalta toimiva vastaavuus:
  - ~~tölkit~~
  - purkit
  - juomatölkit
  - ~~kilvet~~
  - kilvet ja kyltit
  - kilvet (suojavarusteet)
  - ~~kyltit~~
  - kilvet ja kyltit

Sanasto elää

- Päätermi muuttuu
  - sähkökirjat > e-kirjat
  - avioerolapset > erolapset
- Termi poistetaan, koska se kuuluu paremmin toiseen sanastoon
  - 150 Koillisväylä > 151 Koillisväylä [YSO-paikat]
  - 150 Jumalan teatteri > 110 Jumalan teatteri [Suomalaiset yhteisönimet]
- Merkitystä tarkennetaan
  - oliot > oliot (filosofia)
- Kuvailukäytäntö muuttuu
  - |a eläimet |x palvonta > eläinten palvonta

Sanasto elää

- Vapaa indeksointi lopetettiin v. 2015
  - Melindassa n. 100000 erilaista termimuotoa, jotka on merkitty ysa-asiasanoiksi, mutta ei auktorisoitu
    - Kirjoitusvirheitä
    - Paljon paikkoja
  - Suurin osa yksittäisiä käyttökertoja

Sanasto elää

- Vain osa muutoksista edellyttää korjausta
- Konversio korjaa
  - tapaukset, joissa tietueessa käytetty termi on ohjausterminä yhdelle auktorisoidulle asiasanalle (kyltit > kilvet ja kyltit)
  - tapaukset, joissa asiasana on muutettu paikaksi (150 > 151)
    - myös tapaukset, joissa auktorisoitu asiasana (150) on virheellisesti paikkakentässä (650 |z tai 651)
    - tapaukset, joissa auktorisoitu paikka on virheellisesti 650 |a, |x tai |y -kentässä

Sanasto elää

- Konversio ei korjaa
  - tapauksia, joissa tietueessa käytetty termi on ohjausterminä usealle asiasanalle (tölkit – purkit / juomatölkit)
  - tapauksia, joissa tietueessa käytetylle termille on lisätty sulkutarkenne, tai se on jaettu useaksi käsitteeksi (oliot, leikkaus)

  Ø konversio jättää nämä paikalleen, poistaa sanastokoodin, vaihtaa 2. indikaattorin 4:ksi ja tulostaa virhelistan tietueista

Sanasto elää

- Konversio ei korjaa
  - tapauksia, joissa tietueessa 650-kenttään merkitty nimi kuuluisi kenttään 610 (Jumalan teatteri)
  - tapauksia, joissa tietueessa käytettyä termiä ei ole auktorisoitu, riippumatta siitä onko se entisen vapaan indeksoinnin käytännön mukaisesti sallittu

  Ø konversio siirtää nämä kenttään 653

Kuvailu elää

- Konversio purkaa ketjut erillisiin kenttiin
  - 651 |a Panama |z matkailu |x luontomatkailu
    - Ø 650 |a matkailu
      650 |a luontomatkailu
      651 |a Panama
  - |a laiskuus |x luovuus
    |a joutilaisuus |x luovuus
    |a luovuus |x prosessit
    - Ø |a laiskuus
      |a luovuus
      |a joutilaisuus
      |a prosessit

Aikataulusta

- YSO on käytettävissä Asterissa *toukokuussa* (kuun puolivälin tietämillä)
- Fennica aloittaa YSOn käytön kun se Asterissa
- Muutkin voivat aloittaa silloin
- YSAa voi käyttää konversioon asti
- YSAan auktorisoidaan vielä ennen konversiota
  - Tänä vuonna pidetyissä kokouksissa hyväksytyt asiasanat ja muutokset
  - Melindassa paljon käytettyjä paikkoja
- Seuraava sanastokokous pidetään syksyllä
- Siitä alkaen asiasanat auktorisoidaan YSOon

Mirja Anttila
mirja.anttila@helsinki.fi